

Lời nói đầu

Văn, hay văn học, là môn học đặc biệt gắn bó với mỗi học sinh chúng ta. Ngay khi bắt đầu đi học, mới còn tập đọc, tập ghép vần, chúng ta đã được làm quen với những câu văn, câu thơ đơn giản mà khiến ta nhớ mãi, rút ra từ các tác phẩm văn học. Lên các lớp trên, chúng ta học đến những trào lưu và thể loại, phong cách và đặc trưng, hay những thứ thuộc về văn học sử, như tác gia văn học, giai đoạn văn học, kể cả các nền văn học khác trên thế giới. Thậm chí sau khi đã tốt nghiệp, ra trường, vào đời, nhiều người chúng ta vẫn tiếp tục tìm hiểu về văn chương, chữ nghĩa để làm phong phú thêm cho cuộc sống tinh thần của mình, tu dưỡng tâm hồn, tình cảm của mình để cân bằng với những áp lực của cuộc sống hằng ngày... có thể nói, chúng ta học văn suốt đời.

Nhưng khác với nhiều môn, văn học không có các công thức có tính bất biến như toán, không có các định lý có tính phổ quát như lí, cũng không có các học thuyết có tính quy luật như sinh... Văn học, khác với tất cả, không có một chìa khóa chung nào để giải mã tất cả các tác phẩm, không có một đáp án duy nhất nào để hiểu đúng về một bài thơ hay một truyện ngắn. Văn học là phạm trù

của cái riêng - cái gọi là cá tính sáng tạo của tác giả với tác phẩm của mình, cái làm nên nét đặc sắc riêng của chính tác phẩm ấy.

Vì vậy, học văn chính là học mỗi tác phẩm riêng biệt. Thậm chí một tác phẩm có thể học xuyên suốt các cấp, mỗi cấp lại học cao lên một bậc.

Cũng từ mỗi tác phẩm ấy, một khi được tiếp cận, được mở mang những cái hay, cái đẹp qua lời bình chú của các chuyên gia văn học từng dày công nghiên cứu tác phẩm, chúng ta sẽ ngộ ra một điều then chốt: văn học có tính tất yếu của nó, đó là tuân theo cái đẹp và mang tính nhân văn. Đó cũng là hai tiêu chí chung nhất của các tác phẩm trong bộ sách mà chúng tôi giới thiệu lần này.

Theo chủ trương mới đã công bố trên các phương tiện truyền thông, trong chương trình Ngữ văn cải cách chỉ quy định một số tác phẩm bắt buộc, phần còn lại các bộ sách giáo khoa có thể tùy tiêu chí mà có cách lựa chọn riêng. Vì vậy việc tự đọc và đọc thêm là rất quan trọng để các em có một nền tảng kiến thức văn học phong phú, vững vàng.

Nhằm đáp ứng yêu cầu đó của việc học văn, Nhà xuất bản Kim Đông tổ chức biên soạn bộ sách **Văn học trong nhà trường**, với sự tham gia biên soạn, tuyển chọn, bình giảng của các cộng tác viên uy tín trong lĩnh vực này. Bộ sách sẽ lần lượt giới thiệu tác phẩm của các tác giả thuộc nhiều trào lưu, thể loại thời kì... xét thấy nên được khuyến khích tìm hiểu trong chương trình học phổ thông. Đến với bộ sách, bạn đọc sẽ gặp những tác giả từ trung đại đến hiện đại của Việt Nam và nước ngoài. Đó là những Nguyễn Trãi, Nguyễn Bình Khiêm, Nguyễn Du, Hồ Xuân Hương, Nguyễn Khuyến, Thế Lữ, Xuân Diệu, Huy Cận, Chế Lan Viên, Hàn Mặc Tử, Nguyễn Bính, Tố Hữu... trong thơ; những Ngô Gia văn phái, Vũ Trọng Phụng, Nguyễn Công Hoan, Ngô Tất Tố,

Nguyễn Tuân, Nhật Linh, Khải Hưng, Thạch Lam, Tô Hoài, Nam Cao... trong văn xuôi; Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi, Lưu Quang Vũ... trong kịch; Hoài Thanh, Vũ Ngọc Phan... trong phê bình thơ, văn. Đó cũng là những Lí Bạch, Đỗ Phủ, Lỗ Tấn... của Trung Quốc, Tagore của Ấn Độ, Shakespeare, Byron... của Anh, Molière, Balzac... của Pháp, Puskin, Sholokhov... của Nga, cùng Andersen, Grimm... mà tên tuổi đã vượt ra ngoài biên giới quốc gia để đến với nhân loại.

Ngoài giá trị tư liệu học tập, chúng tôi hi vọng bộ sách còn giúp bồi dưỡng thêm tình yêu văn học, kích lệ tư duy sáng tạo giúp người đọc có được cho mình những nhận định khách quan và hợp lí.

Trong quá trình triển khai bộ sách, chúng tôi đã cố gắng sử dụng các nguồn tư liệu văn bản khả tín. Tuy nhiên, trong những trường hợp nhất định, có thể vẫn có những điều chưa được như mong muốn. Chúng tôi rất mong nhận được ý kiến đóng góp của bạn đọc để bộ sách ngày được hoàn thiện hơn.

Nhà xuất bản Kim Đồng

Giới thiệu tác giả

Nhà thơ Xuân Quỳnh tên thật là Nguyễn Thị Xuân Quỳnh, sinh ngày 6 tháng 10 năm 1942 tại làng La Khê, xã Văn Khê, thành phố Hà Đông, Hà Nội. Xuất thân trong một gia đình công chức, mẹ mất sớm, bố thường xuyên xa gia đình, Xuân Quỳnh được bà nội nuôi dạy từ nhỏ đến khi trưởng thành.

Tháng 2 năm 1955, Xuân Quỳnh được tuyển vào Đoàn Văn công Nhân dân Trung ương và được đào tạo thành diễn viên múa. Cô đã nhiều lần đi biểu diễn ở nước ngoài và dự Đại hội Thanh niên Sinh viên thế giới năm 1959 tại Vienna (Áo).

Có thể những câu chuyện, vãn thơ, ca dao, tục ngữ bà nội kể trong những năm tháng tuổi thơ đã trở thành những hạt giống văn chương thâm lặng gieo xuống tâm hồn nữ diễn viên múa trẻ tuổi đến kì phát lộ trở mầm. Vào độ mười tám, đôi mươi Xuân Quỳnh có những bài thơ đầu tiên của mình. Sau những sáng tác được in chung trong tập thơ đầu tay *Tơ tằm - Chồi biếc* vào năm 1963, với 18 bài thơ được chọn giới thiệu, Xuân Quỳnh chính thức bắt đầu bước vào hành trình sáng tạo chuyên nghiệp. Bà theo học Trường Bồi dưỡng những người viết văn trẻ (khoa I) của Hội Nhà văn Việt Nam. Tốt nghiệp, bà làm việc tại báo Văn nghệ

rồi báo Phụ nữ Việt Nam. Xuân Quỳnh là hội viên Hội Nhà văn Việt Nam từ năm 1967. Năm 1973, Xuân Quỳnh kết hôn với nhà viết kịch, nhà thơ Lưu Quang Vũ. Từ năm 1978 trở về sau, Xuân Quỳnh làm biên tập viên Nhà xuất bản Tác phẩm mới. Còn rất nhiều dự định và dự cảm về tương lai nhưng thật không may, ngày 29 tháng 8 năm 1988, tại đầu cầu Phú Lương (Hải Dương), Xuân Quỳnh cùng người chồng tài hoa và con trai út mới mười ba tuổi đã gặp tai nạn giao thông. Sự ra đi đột ngột của bà và chồng, con đã để lại rất nhiều niềm thương tiếc trong công chúng thời bấy giờ và mãi mãi về sau.⁽¹⁾

Nhà thơ mất khi cuộc đời còn đầy sức sáng tạo, nhưng với tài năng hiếm có, sự trải nghiệm và trưởng thành, Xuân Quỳnh đã để lại những tác phẩm đầy bản sắc và có phong cách rõ nét. Ngòi bút của bà thể hiện qua nhiều thể loại, chủ đề khác nhau và có những tác phẩm ghi dấu ấn. Dù là những vần thơ về tình yêu, về cuộc đời, về con người, về đời sống cá nhân hay vấn đề lớn lao của đất nước... người đọc vẫn nhận ra những âm giai nội tâm đầy cảm xúc. Không chỉ thành công trong sáng tác cho người lớn, cho nữ giới, Xuân Quỳnh còn là tác giả được bạn đọc nhỏ tuổi mến mộ. Những tác phẩm thuần khiết lay động trái tim của bà đã trở thành người bạn thân thiết của nhiều thế hệ trẻ em Việt Nam. Nhiều bài thơ, truyện ngắn của bà được sử dụng và giảng dạy trong chương trình giáo dục ở nhà trường phổ thông⁽²⁾. Với những đóng góp cho văn đàn Việt Nam đương đại, năm 2001,

---

(1) Để tìm hiểu kĩ hơn về tuổi thơ, cuộc đời, quá trình sáng tác của nhà thơ Xuân Quỳnh, bạn đọc có thể đọc thêm cuốn hồi ức *Xuân Quỳnh, một nửa cuộc đời tôi* của tác giả Đông Mai (chị gái nhà thơ) - NXB Kim Đồng, 2018. (Chú thích trong sách của Biên tập).

(2) Theo chương trình, tác phẩm của Xuân Quỳnh được giảng dạy trong môn Ngữ Văn trường phổ thông gồm: Ngữ Văn lớp 4 - Tuổi ngạ; *Chuyện cổ tích về loài người*; Ngữ Văn lớp 7 - Tiếng gà trưa; Ngữ Văn lớp 12 - Sóng.

Xuân Quỳnh được truy tặng **Giải thưởng Nhà nước về Văn học nghệ thuật** và năm 2017, bà được truy tặng **Giải thưởng Hồ Chí Minh về Văn học nghệ thuật**.

TÁC PHẨM CỦA XUÂN QUỲNH

Các tác phẩm chính:

Tơ tằm - Chồi biếc (*thơ, in chung, 1963*); Hoa dọc chiến hào (*thơ, in chung, 1968*); Gió Lào, cát trắng (*thơ, 1974*); Lời ru trên mặt đất (*thơ, 1978*); Sân ga chiều em đi (*thơ, 1984*); Tự hát (*thơ, 1984*); Tiếng gà trưa (*thơ*); Hoa cỏ may (*thơ, 1989*); Thơ Xuân Quỳnh (1992, 1994); Thơ tình Xuân Quỳnh - Lưu Quang Vũ (1994); Hát với con tàu; Cây trong phố - Chờ trăng (*thơ, in chung*)

Các tác phẩm viết cho thiếu nhi:

Bầu trời trong quả trứng (*thơ, 1982*); Truyện Lưu Nguyễn (*truyện thơ, 1985*); Mùa xuân trên cánh đồng (*tập truyện - 1981*); Bến tàu trong thành phố (*truyện, 1984*); Vẫn có ông trăng khác (*truyện, 1986*); Tuyển tập truyện thiếu nhi (1995); Chú gấu trong vòng đu quay (*tập truyện*); Những truyện hay viết cho thiếu nhi - Xuân Quỳnh (*tập truyện, 2014*)

Chồi biếc

Dưới hai hàng cây
Tay ấm trong tay
Cùng anh sóng bước
Nắng đùa mái tóc
Chồi biếc trên cây
Lá vàng bay bay
Như ngàn cánh bướm

(Lá vàng rụng xuống
Cho đất thêm màu
Có mật đi đâu
Nhựa lên chồi biếc)

Này anh, em biết
Rồi sẽ có ngày
Dưới hàng cây đây
Ta không còn bước
Như người lính gác
Đã hết phiên mình
Như lá vàng rụng
Cho trời thêm xanh

Và đời mai sau
Trên đường này nhỉ
Những đôi tri kỉ
Sóng bước qua đây
Lá vàng vẫn bay
Chồi non lại biếc.

2-1-1963